

Działalność pożytku publicznego w Spółdzielniach Socjalnych

Mgr Mariusz Tywoniuk

Rzeszów 2015

Większość spółdzielni socjalnych jest zakładana i funkcjonuje, jako przedsiębiorstwa prowadzące działalność gospodarczą w oparciu o wpis do rejestru przedsiębiorców. Jednak należy pamiętać, iż ustawodawca uczynił spółdzielnię socjalną przedsiębiorstwem szczególnym, które może łączyć cechy przedsiębiorstwa i organizacji pozarządowej. Dlatego po za działalnością gospodarczą spółdzielnie socjalne mogą prowadzić także odpłatną i nieodpłatną działalność pożytku publicznego tak jak organizacje pozarządowe, jakimi są między innymi fundacje i stowarzyszenia uzyskując w ten sposób dodatkowe środki na funkcjonowanie. Jak więc można zdefiniować taką działalność pożytku publicznego?

Zgodnie z przepisami działalnością pożytku publicznego jest działalność społecznie użyteczna, prowadzona przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych określonych w ustawie¹. Może być ona wykonywana jako działalność odpłatna lub nieodpłatna.

Działalność odpłatna, Jest to działalność pożytku publicznego, którą spółdzielnia może wykonywać w sferze zadań publicznych. Przy realizacji działalności odpłatnej spółdzielnia może pobierać wynagrodzenie za zrealizowane działania. Jednak wynagrodzenie to nie może być wyższe od kosztów wykonywania tej działalności. Jako przykład takiej działalności mogę wskazać działanie, w którym Spółdzielnia prowadzi usługę z zakresu opieki nad seniorami. W ramach tego działania spółdzielnia ponosi koszty związane z zatrudnieniem opiekunki w kwocie 1500 zł, koszt dojazdów do miejsca zamieszkania seniora to 500zł koszt księgowości i rozliczeń dokumentów to 200zł. Suma kosztów to 2200 zł. Tak więc przychody, jakie może wygenerować spółdzielnia w ramach przedstawionego zadania realizowanego w ramach odpłatnej działalności pożytku publicznego nie mogą być wyższe od 2200zł.

Działalność nieodpłatna to działalność pożytku publicznego opisana powyżej z tą różnicą, że Spółdzielnia nie pobiera wynagrodzenia od odbiorców działań. Tak więc przedstawieni w powyższym przykładzie seniorzy, którymi Spółdzielnia się zajmuje nie ponoszą kosztów usług opiekuńczych. Koszty takich działań pokrywane są z przychodów własnych generowanych np. w działalności gospodarczej lub innych źródeł zewnętrznych. Najczęściej działalność nieodpłatna finansowana jest z dotacji lub środków publicznych. Przykładem jest finansowanie zadań z zakresu opieki senioralnej przez samorządy. Tak więc spółdzielnia prowadząc działalność statutową nieodpłatną w zakresie opieki nad seniorami swoje zadania może finansować ubiegając się o finansowanie od Urzędu Gminy lub Miasta.

Co więc należy zrobić by uruchomić działalność Statutową?

Ustawodawca otwierając przed spółdzielniami możliwości, stawia również konkretne warunki, jakim spółdzielnie podejmujące się działalności w tej sferze muszą sprostać. Pierwszym warunkiem jest obszar prowadzonej działalności pożytku publicznego. Ustawodawca wskazał, iż zadania publiczne mogą być realizowane w zakresie:

„1) pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób;

1a) wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;

---

¹ Art. 3, ust 1 pkt USTAWA z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

- 1b) udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej oraz zwiększania świadomości prawnej społeczeństwa;
- 2) działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- 3) działalności charytatywnej;
- 4) podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;
- 5) działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego;
- 6) ochrony i promocji zdrowia;
- 7) działalności na rzecz osób niepełnosprawnych;
- 8) promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy;
- 9) działalności na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn;
- 10) działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym;
- 11) działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości;
- 12) działalności wspomagającej rozwój techniki, wynalazczości i innowacyjności oraz rozpowszechnianie i wdrażanie nowych rozwiązań technicznych w praktyce gospodarczej;
- 13) działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;
- 14) nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania;
- 15) wypoczynku dzieci i młodzieży;
- 16) kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;
- 17) wspierania i upowszechniania kultury fizycznej;
- 18) ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego;
- 19) turystyki i krajoznawstwa;
- 20) porządku i bezpieczeństwa publicznego;
- 21) obronności państwa i działalności Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
- 22) upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji;
- 23) ratownictwa i ochrony ludności;
- 24) pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą;
- 25) upowszechniania i ochrony praw konsumentów;
- 26) działalności na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami;
- 27) promocji i organizacji wolontariatu;
- 28) pomocy Polonii i Polakom za granicą;
- 29) działalności na rzecz kombatantów i osób represjonowanych;
- 30) promocji Rzeczypospolitej Polskiej za granicą;
- 31) działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka;
- 32) przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym;
- 33) działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3, w zakresie określonym w pkt 1-32².

Przepisy wymagają by rozpoczęcie działalności pożytku publicznego uregulowane zostało w statucie lub innym akcie wewnętrznym³. Tak więc biorąc pod uwagę przepisy ogólne wystarczyłaby uchwała zarządu lub walnego zgromadzenia, która wykazuje wyodrębnienie zakresu działalności pożytku publicznego oraz datę rozpoczęcia tej działalności. Jednak pamiętajmy, iż spółdzielnie podlegają wpisowi do rejestru przedsiębiorców, a nie rejestru Stowarzyszeń i innych organizacji społecznych i zawodowych, gdzie rejestrowane są organizacje pozarządowe. Dlatego należy wziąć pod uwagę, iż poszczególne konkursy na wykonanie zadań publicznych mogą wymagać ujawnienia informacji o działalności pożytku publicznego bezpośrednio w statucie Spółdzielni. Dlatego osobiście jestem zwolennikiem umieszczania tej działalności w statucie Spółdzielni, a nie uchwałach niepodlegających obowiązkowi złożenia do Sądu. Jednak podejmując decyzję o pójściu drogą, którą preferuję, należy pamiętać, że zgodnie z przepisami Prawa Spółdzielczego zmiany statutu wchodzi w życie z dniem wydania postanowienia o wpisie przez Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru

---

² Art. 4.1 USTAWA z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

³ Art. 21 ust. 3. USTAWA z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

Sądowego Sądu Rejonowego, w którym spółdzielnia jest wpisana, a nie z dniem powzięcia uchwały przez walne zgromadzenie⁴. Tak więc czy to za pomocą uchwały organu uprawnionego o rozpoczęciu działalności pożytku publicznego, czy zmiany w statucie należy powziąć decyzję o rozpoczęciu działalności statutowej. Powszechną praktyką wśród Spółdzielni, które decydują się na realizację odpłatnej i nieodpłatnej działalności pożytku publicznego jest podzielenie wskazanych powyżej trzydziestu trzech zakresów działalności umieszczając część w działalności odpłatnej, a część w działalności nieodpłatnej. Takie działanie jest prawidłowe z prawnego punktu widzenia, jednak w praktyce potrafi bardzo mocno skomplikować życie. Bywają sytuacje, w których okazuje się, że pojawił się konkurs na dofinansowanie działania, w którym mamy kompetencje i chcielibyśmy wziąć udział. Niestety po analizie statutu okazuje się, że w obszar działalności objętej konkursem spółdzielnia posiada, jako działalność odpłatną, a jak przedstawiałem powyżej realizacja programów nieodpłatnych dla odbiorcy to działalność nieodpłatna. Tak więc niezbędne będą zmiany statutu. Czyli zwołanie walnego zgromadzenia powzięcie uchwał o zmianie statutu, przesłanie dokumentów do Sądu i oczekiwanie. Niestety czas od powzięcia zmiany w statucie do wydania postanowienia Sądu o wpisie często zajmuje ponad sześć miesięcy. Tak więc konkurs dawno zostanie zamknięty. Dlatego naszym spółdzielcom proponuję inne rozwiązanie, które niejednokrotnie było podtrzymywane przez Sąd. W sferze nieodpłatnej pozostawiamy postanowienia ustawy w pełnym zakresie, zaś działalność odpłatną definiujemy wykorzystując klasyfikację PKD. Jak to wygląda w praktyce przedstawiam na podstawie wycinku statutu jednej ze spółdzielni.

„ § 6

1. *Przedmiotem działalności gospodarczej prowadzonej przez Spółdzielnię jest:*

- 96.09.Z Pozostała działalność usługowa, gdzie indziej niesklasyfikowana*
- 81.10.Z Działalność pomocnicza związana z utrzymaniem porządku w budynkach*
- 81.22.Z Specjalistyczne sprzątnięcie budynków i obiektów przemysłowych*
- 82.11.Z Działalność usługowa związana z administracyjną obsługą biura*
- 47.74.Z Sprzedaż detaliczna wyrobów medycznych, włączając ortopedyczne, prowadzona wyspecjalizowanych sklepach*
- 77.39.Z Wynajem i dzierżawa pozostałych maszyn, urządzeń oraz dóbr materialnych, gdzie indziej niesklasyfikowane*
- 77.21.Z Wypożyczanie i dzierżawa sprzętu rekreacyjnego i sportowego*
- 79.11.A Działalność agentów turystycznych*
- 79.11.B Działalność pośredników turystycznych*
- 79.12.Z Działalność organizatorów turystyki*
- 73.20.Z Badanie rynku i opinii publicznej*
- 78.10.Z Działalność związana z wyszukiwaniem miejsc pracy i pozyskiwaniem Pracowników.*
- 78.20.Z Działalność agencji pracy tymczasowej.*
- 56.10.A Restauracje i inne stałe placówki gastronomiczne*
- 56.10.B Ruchome placówki gastronomiczne*
- 56.21.Z Przygotowywanie i dostarczanie żywności dla odbiorców zewnętrznych (katering)*
- 56.29.Z Pozostała usługowa działalność gastronomiczna*

2. *Zgodnie z treścią art. 3 ust. 1 w związku z art. 3 ust. 2 pkt 3 oraz art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jednolity: Dz. U. 2010 r. Nr 234 poz. 1536) Spółdzielnia prowadzi także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych. Zakresy działalności odpłatnej wg Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) to:*

- 86.90.A Działalność fizjoterapeutyczna*
- 86.90.E Pozostała działalność w zakresie opieki zdrowotnej, gdzie indziej niesklasyfikowana*
- 88.99.Z Pozostała pomoc społeczna bez zakwaterowania, gdzie indziej niesklasyfikowana*

---

⁴ Art. 12a par 3. USTAWA z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze

87.90.Z *Pozostała pomoc społeczna z zakwaterowaniem*
87.10.Z *Pomoc społeczna z zakwaterowaniem zapewniająca opiekę pielęgniarstwa*
87.30.Z *Pomoc społeczna z zakwaterowaniem dla osób w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych*
87.20.Z *Pomoc społeczna z zakwaterowaniem dla osób z zaburzeniami psychicznymi*
88.91.Z *Opieka dzienna nad dziećmi*
86.90.C *Praktyka pielęgniarek i położnych*
93.13.Z *Działalność obiektów służących poprawie kondycji fizycznej*
85.59.B *Pozostałe pozaszkolne formy edukacji, gdzie indziej niesklasyfikowane*
70.22.Z - *Pozostałe doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i zarządzania*
72.20.Z - *Badania naukowe i prace rozwojowe w dziedzinie nauk społecznych i humanistycznych*
85.60.Z - *Działalność wspomagająca edukację*
96.04.Z *Działalność usługowa związana z poprawą kondycji fizycznej*
93.19.Z - *Pozostała działalność związana ze sportem.*

3. *W miarę posiadanych środków Spółdzielnia prowadzi działalność społeczną i oświatowo – kulturalną na rzecz swoich członków i ich środowiska lokalnego.*

4. *W celu reintegracji zawodowej swoich członków Spółdzielnia może realizować zadania zlecone przez samorządy terytorialne oraz organizowane przez nie roboty publiczne.*

§ 6a

1. *Statutowa działalność spółdzielni socjalnej w części obejmującej działalność w zakresie społecznej i zawodowej reintegracji oraz działalność, o której mowa w art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. 2006 r. Nr 94 Poz.651 z późniejszymi zmianami), nie jest działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. 2004 r. Nr 173, poz. 1807, z późniejszymi zmianami) i może być prowadzona jako statutowa działalność nieodpłatna.*

2. *Zgodnie z art. 4. ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jednolity: Dz. U. 2010 r. Nr 234 poz. 1536) działalność nieodpłatna Spółdzielni prowadzona jest w następujących zakresach zadań publicznych:*

- 1) *pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób;*
- 2) *wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;*
- 3) *działalności na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;*
- 4) *działalności charytatywnej, promocji i organizacji wolontariatu;;*
- 5) *podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;*
- 6) *działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego;*
- 7) *ochrony i promocji zdrowia;*
- 8) *działalności na rzecz osób niepełnosprawnych;*
- 9) *promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy;*
- 10) *działalności na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn;*
- 11) *działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym;*
- 12) *działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości;*
- 13) *działalności wspomagającej rozwój techniki, wynalazczości i innowacyjności oraz rozpowszechnianie i wdrażanie nowych rozwiązań technicznych w praktyce gospodarczej;*
- 14) *działalności wspomagającej rozwój wspólnot i społeczności lokalnych;*
- 15) *nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania;*
- 16) *wypoczynku dzieci i młodzieży;*
- 17) *kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;*
- 18) *wspierania i upowszechniania kultury fizycznej;*
- 19) *ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego;*
- 20) *turystyki i krajoznawstwa;*
- 21) *porządku i bezpieczeństwa publicznego;*
- 22) *obronności państwa i działalności Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;*

- 23) upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich, a także działań wspomagających rozwój demokracji;
- 24) ratownictwa i ochrony ludności;
- 25) pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i za granicą;
- 26) upowszechniania i ochrony praw konsumentów;
- 27) działalności na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami;
- 28) promocji i organizacji wolontariatu;
- 29) pomocy Polonii i Polakom za granicą;
- 30) działalności na rzecz kombatantów i osób represjonowanych;
- 31) promocji Rzeczypospolitej Polskiej za granicą;
- 32) działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka;
- 33) przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym;
- 34) działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych

w art. 3 ust. 3, ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r. (Dz. U. z 2003 r., nr 96, poz. 873. z późn. zm.).

3. Do statutowej działalności nieodpłatnej stosuje się odpowiednio przepisy art. 8 oraz art. 9 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jednolity: Dz. U. 2010 r. Nr 234 poz. 1536 z późn. zm.)⁵.

Rozgraniczone w ten sposób sfery prowadzonej działalności nie budzą wątpliwości, a patrząc na ilość odrzuconych wniosków o dofinansowanie projektów na etapie formalnym ze wskazaniem niezgodności działania z zakresem realizowanej przez spółdzielnię działalności pożytku publicznego utwierdza w przekonaniu, że wielu spółdzielców nie potrafi sobie z tym problemem poradzić.

Niedookreślenie obszaru działalności pożytku publicznego przez organizację lub zawężenie grupy odbiorców działań pożytku publicznego może mieć znaczące konsekwencje zarówno dla podmiotu przyjmującego, ale przede wszystkim udzielającego finansowania. Taka sytuacja była przedmiotem Wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu w 2009 r. gdzie Sąd wskazał że „Nie każde działanie, które przynosi pozytywne efekty w jednym z obszarów wymienionych w art. 4 ustawy z 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, podejmowane z uwzględnieniem korzystnych efektów w tym obszarze, jest działalnością pożytku publicznego, o jakiej mowa w art. 3 tej ustawy. Takimi działaniami będą jedynie te, które podejmowane są w celu realizacji wymienionych w art. 4 zadań. Nie stanowi realizacji tych zadań działalność, której skutkiem dodatkowym, drugorzędym lub przypadkowym są określone korzyści w sferze publicznej”⁶.

Sąd tym samym w swym wyroku podtrzymał stanowisko organu kontroli skarbowej, który zakwestionował zasadność darowizny, jako niepodlegającej odliczeniu od podstawy opodatkowania w podatku dochodowym od osób prawnych ponieważ stowarzyszenie, które finansowanie otrzymało prowadziło działalność badawczo-rozwojową tylko działalność na rzecz swoich członków, a nie do otwartej grupy odbiorców powodując przysporzenia korzyści tylko tym członkom. Tak więc działalność ta nie została zakwalifikowana do działalności pożytku publicznego pomimo że w zakresie wskazanych 33 punktów była wykazywana.

Kiedy mamy już podjęte wszystkie uchwały pozostaje proza życia, czyli prowadzenie działalności, a tu należy pamiętać o wynikającej z przepisów konieczności rachunkowego wyodrębnienia: nieodpłatnej działalności pożytku publicznego, odpłatnej działalności pożytku

⁵ Statut Spółdzielni Socjalnej REVITAL obowiązujący na dzień 05.09.2015r

⁶ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego we Wrocławiu z dnia 18 listopada 2009 r. (I SA/Wr 1365/09) LEX nr 588942

publicznego i działalności gospodarczej⁷. Wyodrębnienie tych form musi zapewnić czytelne określenie przychodów, kosztów oraz wyników każdej z działalności odrębnie z zachowaniem zgodności z przepisami o rachunkowości. Szczegóły rachunkowe zostaną opisane w innym artykule.

Mariusz Tywoniuk

---

⁷ Art. 10.1 USTAWA z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie